

яких найбільшою мірою впливає на формування кон'юнктури. З позицій часової методологічної парадигми це означає необхідність балансування між різними "площинами часового зрізу", адже мікро-, мезо- та макрорівні економіки мають різний "часовий вимір" своєї динаміки. Саме на цих моментах акцентує увагу, як на наш погляд, теорія реального бізнес-циклу, яку розробили лауреати Нобелівської премії в галузі економіки 2004 р. Кідленд і Прескотт. Центральна ідея цієї теорії – комбінація середньострокової макроекономічної та короткострокової мікроекономічної динаміки. Розглядаючи економічні коливання, Прескотт і Кідленд пояснили їх шоками пропозиції, викликаними, зокрема технологічними змінами. Розвиток техніки та технології призводить до зростання продуктивності праці і, відповідно, до збільшення заробітної плати. Працівники, згідно зі законом пропозиції, готові працювати більше, а відпочивати – менше. Але чим більше часу люди віддають роботі сьогодні, тим більше вони цінують свій вільний час завтра. І навіть якщо новий рівень заробітної плати залишиться без змін – поступово люди почнуть працювати менше. У масштабах макроекономіки це спричинить кризу та занепад. Але так буде тільки до нового технологічного поштовху. Таким чином, економічні рішення, що приймаються на рівні домогосподарств і фірм, перетворюються на економічні коливання в масштабах національної економіки. Як на наш погляд, це означає, що в теорії циклу відбулося розуміння "втраченого часу" і формується принципово новий підхід до фактора часу.

Зазначене вище дає змогу зробити наступні висновки. Поступове розширення "часових обріїв" економічної науки – від статичного аналізу до динамічного та "супердинамічного", а також нове розуміння сутності фактору часу дає змогу говорити про необхідність використання часової методологічної парадигми у визначенні напрямків та інструментарію державної антициклічної політики для забезпечення сталого розвитку країни. Адже сучасні дії держави в напрямку антициклічного регулювання можуть сформувати принципово різні сценарії розвитку подій у майбутньому – залежно від очікувань суб'єктів господарювання, розвитку інститутів, ступеня взаємозв'язку та взаємовпливу різних площин часової динаміки економічних явищ тощо. Завданням економічної науки в цьому контексті стає не пошук узагальнювальних закономірностей проведення антициклічної політики, які дають змогу визначити оптимальний універсальний набір методів та інструментів (як показує досвід різних країн у подоланні наслідків світової кризи – такий універсальний портфель ефективних методів антикризової політики є утопією), а глибокий аналіз економічної ситуації в конкретній країні і обґрунтування специфічної антициклічної політики для цієї країни на основі часової методологічної парадигми. Саме на це, як на наш погляд, і повинні бути насамперед спрямовані зусилля вітчизняних економістів.

Література

1. Балацкий Е.В. Понятие времени в экономической науке / Е.В. Балацкий // Вестник Российской Академии Наук. – 2005. – Т. 75, № 3. – С. 224-232.
2. Лелюк Ю.М. Роль фінансового акселератора у розповсюдженні циклічних коливань та у формуванні антициклічної політики / Ю.М. Лелюк // Аспекти соціально-економічного

розвитку транзитивної економіки : наук.-практ. журнал. – Умань : Видавець "Сочінський", 2011. – С. 221-227.

3. Меньшиков С.М. Длинные волны в экономике. Когда общество меняет кожу / С.М. Меньшиков, Л.А. Клименко. – М. : Изд-во "Международные отношения", 1989. – 272 с.

4. Магдич А.С. Эволюция взглядов на причины экономических циклов / А.С. Магдич // Академічний огляд : наук.-практ. журнал. – 2010. – № 2 (33). – С. 22-36.

5. Садовенко А.П. Сталий розвиток суспільства : навч. посібн. / А.П. Садовенко, В.І. Середя, Л.Ц. Масловська. – К. : Вид-во ТОВ "Компанія "ВАІТЕ", 2009. – 240 с.

Лелюк Ю.Н. Действие фактора времени как методологический принцип формирования антициклической политики для обеспечения устойчивого развития

Рассмотрены эволюция теорий цикла и их ко-эволюция с концепцией устойчивого развития с точки зрения временной методологической парадигмы. Обоснован вывод о необходимости формирования антициклической политики на методологической основе, учитывающей действие фактора времени.

Ключевые слова: государственная антициклическая политика, временная методологическая парадигма, концепция устойчивого развития.

Leliuk Yu.M. The time factor effect as the methodological principle of anticyclical policy formation for the sustainable development ensuring

The article deals with the evolution of the cycle theories and their coevolution with the sustainable development concept in respect to time methodological paradigm. The conclusion about the necessity of anticyclical policy formation on the methodological base taking into account time factor is grounded.

Keywords: state anticyclical policy, time methodological paradigm, sustainable development concept.

УДК 002:330; 339.166.5 (075.8)

Доц. К.С. Хаврова, канд. екон. наук –

Донецький НУ економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського

ЗАЛЕЖНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ВІД ІНТЕЛЕКТНОМІКИ

Надано характеристику інноваційного розвитку підприємства. Обґрунтовано необхідність використання інтелектоміки як ресурсу для інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інтелектоміка, інноваційний розвиток підприємства, ресурси.

Для вдосконалення виробничо-господарської та соціально-економічної діяльності підприємств необхідно використовувати механізм інноваційного розвитку. Тому, інтерес викликає вивчення специфіки інноваційного розвитку підприємства на основі використання інтелектоміки. Поняття "економіки, заснованої на знаннях", або інтелектоміки, що набуло останніми роками значного поширення у світовій економічній літературі, відображає визнання того, що наукові знання та спеціалізовані унікальні навички їхніх носіїв стають головним джерелом і ключовим фактором інноваційного розвитку підприємства.

Проблеми інноваційного розвитку підприємств дуже актуальні. Це підтверджується величезною кількістю наукових праць, присвячених зазначеним проблемам, а також наявністю спеціалізованих науково-практичних

журналів. Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені приділяють значну увагу проблемам інноваційного розвитку підприємств [1-3], а також зайняті розробкою наукових основ аналізу інноваційної діяльності [3, 5, 7, 9, 10] і оцінки її ефективності. У деяких наукових роботах вивчають різні підходи до управління інноваційним розвитком суб'єктів господарської діяльності [5]. Треба зазначити, що в дослідженнях інноваційної діяльності не приділено уваги використанню інтелектуоміки для покращення діяльності підприємств.

Метою цього дослідження є визначення та характеристика значущості інтелектуоміки в інноваційному розвитку підприємства.

У сучасному динамічному світі конкурентоспроможність підприємств і темпи соціально-економічного розвитку дедалі більшою мірою демонструють залежність від здатності економічних суб'єктів освоювати і впроваджувати передові технології, техніку, генерувати знання та перетворювати їх в інтелектуальний капітал.

Відомо, що наука і результати використання нових знань є потужною продуктивною силою, реалізувати можливості якої можна при переході на інноваційний тип розвитку. У зв'язку з цим виникають закономірні питання, пов'язані з проблемами та особливостями становлення інноваційного шляху розвитку підприємств, визначення пріоритетних напрямів їх інноваційної діяльності. Інноваційним є розвиток, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в змінних умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії і прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [3].

Під інноваційним типом розвитку розуміють спосіб економічного зростання, заснований на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на істотне поліпшення усіх аспектів діяльності господарської системи, періодичному "перегрупуванні" сил, обумовленому логікою НТП, цілями і завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних чинників для створення інноваційних товарів і формування конкурентних переваг [2]. На цей час законодавством визначено, що інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [1].

Водночас, як слушно зауважує С. Ілляшенко, практика свідчить, інноваційна діяльність може бути успішною за умови узгодженості ринкового потенціалу як здатності сприймати інновації конкретного типу та інноваційного потенціалу як можливості втілення досягнень науки й техніки у конкретні товари, здатні задовольняти споживчий попит [3].

Таким чином, достатній рівень інноваційного потенціалу підприємства є одним із найважливіших показників, що характеризують його економічний розвиток. За такого підходу необхідна більша кількість ресурсів, одним з яких і інтелектуоміка. Варто зазначити, що інтелектуоміка, як один з ресурсів підприємства, з'явився досить недавно. Порівняти її з матеріальними ресурсами неможливо, але інтелектуоміка, на нашу думку, визна-

чає їх якість. Особливість інтелектуоміки як ресурсного забезпечення полягає у такому:

- формування інтелектуоміки як ресурсу недавно посіло самостійне місце, а її втілення в діяльність підприємства цілком залежить від останнього;
- вартісна оцінка надзвичайно ускладнена;
- витрати на них мають довгостроковий характер.

Вживання інтелектуоміки робить свій внесок в інноваційному розвитку підприємства. Досягнутий на попередньому рівні результат ресурсом для наступного етапу. Інноваційний тип розвитку підприємства дає змогу забезпечити відтворення найбільш раціональним способом, ефективно використовувати наявні ресурси і отже, домогтися сталого економічного зростання. Іншими словами, інноваційний тип розвитку вимагає особливої, інноваційної спрямованості цілей і шляхів їх досягнення.

Сама інновація залежить від двох умов: інтелектуального потенціалу людини і його здібності до специфікації – нове знання повинно бути відкрито (генерувати), а потім застосовано до специфічних завдань в конкретному організаційному / виробничому контексті.

Комплексне трактування структури інноваційного розвитку підприємства означає, по-перше, що поряд з "відчутним" рухом речових факторів виробництва, в ньому здійснюється ще одне, "невідчутне", рух – рух інформації і знань, по-друге, що інтелектуальна активність людини набуває в процесі виробництва функціонального призначення і виступає свого роду "недосяжним засобом праці", генеруючим знання. Іншими словами, інноваційний розвиток підприємства – це діалектична єдність матеріальної (відчутної) і антропоцентричної (невловимої) систем виробництва. Результатом першої виступає матеріальний продукт, результатом другої є інтелектуоміка – інтелектуальний інструмент економіки, заснований на знаннях, які можуть бути використані на підприємстві для отримання різноманітних переваг перед конкурентами. У західній теорії це положення інтерпретується таким чином: як тільки інвестиції у дослідження і розвиток перевищили інвестиції в основні фонди, компанія перетворюється, за образним висловом японського професора Ф. Кадамосто, в структуру, в якій не тільки щось виробляють, а й думають [8].

Офіційний погляд на інноваційний розвиток орієнтований сьогодні на поширене використання інформаційних технологій, якісно змінивши систему відносної цінності ресурсів, поставивши на перший план інтелект і фінанси.

Об'єктивізація інтелектуоміки – це процес перетворення знання з "суб'єктивної реальності", що знаходиться в голові людини, в об'єктивну або, що теж саме, перехід знання з "чистого" стану в "пов'язане" з різними матеріальними носіями. Для інноваційного розвитку підприємства вона існує у вигляді знання: втіленого в технічному устаткуванні, структуру управління та організацію виробництва; зафіксованого в різній документальній формі (патентах, програмах, довідковому матеріалі, пам'яті комп'ютера і т.п.), а також у формі зростання соціальної ефективності (підвищення кваліфікації та рівня освіти, раціональне використання вільного часу, підвищення творчої та соціальної активності і т.ін.).

Таким чином, інтелектономіка – це економіка, яка створює та використовує знання для забезпечення інноваційного розвитку підприємства. Вона не тільки використовує в різноманітній формі знання, але й створює їх у вигляді високотехнологічного продукту.

Особливість інтелектономіки полягає в тому, що її головний ресурс – знання, інформація, на відміну від всіх інших ресурсів не характеризується ні закінченням, ні виснаженістю, ні споживанням в їх традиційному розумінні. Основною умовою, що лімітує залучення до настільки доступного ресурсу, виступають специфічні якості самої людини – наявність або відсутність здатності до інтелектуальної активності, як формі накопичення, перероблення та генерації нових знань. Іншими словами, доступність знань аж ніяк не означає доступність володіння ними. Знання та інформація, будучи в силу своїх об'єктивних характеристик доступними для всіх, в силу суб'єктивних характеристик їх споживачів зосереджуються лише у відносно вузького кола людей, "соціальна роль яких не може бути оскаржена в сучасних умовах ні за яких обставин" [4].

Очевидним стає те, що необхідно в системі управління підприємством виділити підсистему, яка відповідала б за керування інтелектуалізацією трудової діяльності у процесі формування і розвитку інтелектономіки в інноваційному розвитку підприємства. Це дасть змогу суб'єкту господарювання сформувати відповідні інформаційно-інтелектуальні ресурси, створити на їх основі інформаційно-інтелектуальні продукти і внаслідок їх використання у власній діяльності або реалізації на ринку отримати прибуток.

Використання інтелектономіки як ресурсного забезпечення має охоплювати усі напрями інноваційного розвитку підприємства. Дослідження інтелектономіки як ресурсного забезпечення інноваційного розвитку підприємства дозволило виокремити такі складові:

- кадри – їх якісна і безперервна освіта, зміна характеру праці на користь творчої і інтелектуальної діяльності;
- час як ресурс, пов'язаний з терміном коли у складі виробленої продукції зростає частка додаткової вартості за рахунок інтелектуальної складової;
- інформаційна інфраструктура як економічний ресурс, який підвищує ефективність виробництва і зміцнює конкурентоспроможність підприємства.

На основі інтелектономіки розвиваються усі сфери матеріального і нематеріального виробництва, виробничі та соціальні відносини. З цих позицій інноваційний розвиток підприємств залежить від спроможності якомога швидше адаптувати свою діяльність для створення та розповсюдження інтелектономіки як ресурсу.

Інтелектономіка позначається на інноваційному розвитку підприємства в двох напрямках:

- як макроекономічний (зовнішній) чинник, який стимулює всі рівні науково-технічної та інноваційної діяльності і визначає стратегічні рішення у процесі діяльності підприємств;
- як мікроекономічний (внутрішній) чинник, який супроводжує усі стадії інноваційної продукції і здійснює безпосередній вплив на виробництво продукції і надання послуг.

Внаслідок проведеного дослідження ми запропонували схему інноваційного розвитку підприємства з використанням інтелектономіки як ресурсу (рис.).

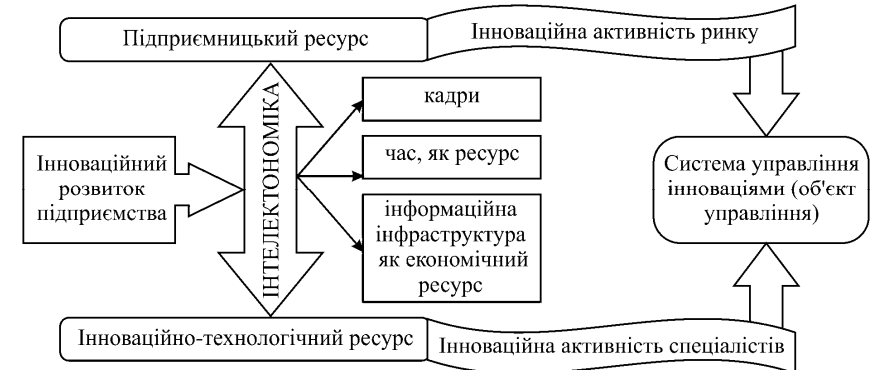


Рис. Схема використання інтелектономіки як ресурсу для інноваційного розвитку підприємства

Таким чином, залежність інноваційного розвитку підприємства від інтелектономіки полягає у зміщенні домінант від виробництва і споживання товарів і послуг до створення і розподілу знань та інформації, а якість економічного зростання підприємства безпосередньо залежить від якості і ступеня ефективності використання професійного досвіду, навичок і майстерності, що є складовими інтелектуального потенціалу.

До перспектив подальшого дослідження можна віднести конкретизацію кількісних методів оцінки інтелектономіки як ресурсу підприємства і показати нове звучання і значення цього ресурсу як системоутворювального фактора.

Література

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" (ст. 16) від 4 липня 2002 р., № 40-IV.
2. Ігнатенко О.Я. Система забезпечення інноваційного розвитку підприємства / О.Я. Ігнатенко // Донецький національний технічний університет / 05.06.08. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st2.htm>.
3. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посібн. / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2003. – 278 с.
4. Иноземцев В.Л. Класс интеллектуалов в постиндустриальном обществе / В.Л. Иноземцев // Социологические исследования : научн. и обществ.-полит. журнал. – 2000. – № 6. – С. 67-77.
5. Кузьмін О. Фактори інноваційного розвитку підприємства / О. Кузьмін, Т. Кудла // Всеукраїнська експертна мережа. Аналітика. Економіка / 09.02.2007. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391.
6. Кабалина В. Инновации на постсоветских промышленных предприятиях / В. Кабалина, С. Кларк // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал, 2001. – № 7. – С. 19-33.
7. Комаров И. Интеллектуальный капитал / И. Комаров // Персонал, 2000. – № 5. – С. 57.
8. Маевский В. Эволюционная теория и технологический прогресс / В. Маевский // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал, 2001. – № 11. – С. 5-16.
9. Патон Б. Інноваційний шлях розвитку економіки України / Б. Патон // Вісник Національної академії наук України : загальнонаук. та громадсько-політичний журнал, 2001. – № 2. – С. 11-16.

10. Поляков С.Г. Модель инновационного развития предприятия / С.Г. Поляков, И.М. Степнов // Инновации, 2003. – № 2-3(59-60). – С. 36-38.

11. Семиноженко В. Технологические парки Украины : первый опыт формирования инновационной экономики / В. Семиноженко // Экономика Украины : политико-эконом. журнал, 2004. – № 1. – С. 16-21.

Хаврова К.С. Зависимость инновационного развития предприятия от интеллектономики

Дана характеристика инновационного развития предприятия. Обоснована необхідність використання інтелектономики як ресурса для інноваційного розвитку підприємства.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, интеллектономика, инновационное развитие предприятия, ресурсы.

Khavrova K.S. The dependence of the innovative development of the enterprise from intellectonomics

The paper presents the characteristics of innovation development of enterprises. The necessity of using intellectonomics as a resource for innovative enterprise development.

Keywords: innovation, innovation, intellectonomics, innovative development company resources.

УДК 504.1*000.141

Здобувач М.Г. Булгакова – НЛТУ України, м. Львів

**ДЕЯКІ ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ
ЗМІНИ КЛІМАТУ**

Охарактеризовано суть глобальної проблеми зміни клімату. Звернено увагу на зв'язок проблеми зміни клімату із поняттями та категоріями філософського змісту. Розглянуто деякі філософські аспекти запобігання глобальним змінам клімату. Сформовано пропозиції щодо формування та впровадження ефективної кліматоохоронної політики.

Ключові слова: зміна клімату, парникові гази, кліматоохоронна політика, філософія глобальних екологічних проблем.

Постановка проблеми та її актуальність. Однією з глобальних екологічних проблем людства є зміна клімату. На цю проблему більше стали звертати увагу з 60-х років ХХ століття. Після 90-х років минулого століття на рівні Організації Об'єднаних Націй (ООН) було підписано низку міжнародно-правових угод з питань зміни клімату. Основні з них – це Рамкова конвенція ООН про зміни клімату (1992 р.), Кіотський протокол (1997 р.) та ін.

Звіти Міжурядової групи експертів ООН зі зміни клімату [3] і результати багатьох наукових досліджень свідчать, що основна причина глобальних змін клімату це антропогенний чинник, тобто викиди в атмосферу внаслідок людської діяльності, парникових газів. Відповідно, ця проблема потребує термінових заходів, спрямованих на зниження викидів парникових газів у всьому світі задля уникнення глобальної катастрофи.

Варто зазначити, що існують різні, часто протилежні, міркування щодо антропогенного походження проблеми зміни клімату. Деякі вчені зазначають, що зміна клімату не залежить від діяльності людини і людина не може зупинити глобальні зміни клімату, оскільки ці природні процеси не підвладні та не підконтрольні людським можливостям. Через існуючі протилежні пози-

ції дуже гостро стоїть питання відповідальності вчених за свої висловлювання та прогнози, оскільки думка навіть одного авторитетного вченого може скерувати цивілізацію на шлях несталого розвитку [5]. Висновки таких досліджень та втілення на практиці їх наукових результатів можуть мати критичні та безповоротно негативні наслідки. Отже, через наявні докази того, що людина причетна до глобальних кліматичних змін, людство несе моральну відповідальність за вжиття усіх заходів задля скорочення викидів парникових газів та боротьбу із проблемою глобальної зміни клімату для збереження життя на Землі для майбутніх поколінь.

Філософія проблеми зміни клімату пов'язана із морально-етичним ставленням людини до природи, потреб людства, відповідальності людства за свої дії тощо. Оскільки Україна перебуває на стадії формування політики з питань змін клімату, то для неї філософські засади дослідження проблеми зміни клімату є актуальними. Формування засадничих положень є важливим для розроблення принципів роботи органів державної влади в даній сфері, а також для зміни та формування думки у суспільстві щодо необхідності вирішення проблеми зміни клімату.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблем. Деякі філософські аспекти проблеми змін клімату висвітлено в наукових працях українських (проф. Е.П. Семенюка ("Філософські засади сталого розвитку"), академіка НАН України Ю.Ю. Туниці ("Екоекономіка і ринок: подолання суперечностей", "Екологічна Конституція Землі") та ін.) та зарубіжних (Пол Баєр, Том Атанасіо (Paul Baer, Tom Athanasiou "Dead Heat: Global Justice and Global Warming"), Реймонд С. Нікерсон (Raymond S. Nickerson. "Psychology and environmental change"), Кафаро Філін (Cafaro, Philip "Economic Growth or the Flourishing of Life: The Ethical Choice Climate Change Puts to Humanity"), Ірвін Рус (Irwin, Ruth "Climate Change and Heidegger's Philosophy of Science", "Climate change and philosophy. Transformation possibilities") та ін.) учених.

Метою цієї роботи є вивчення зв'язку проблем змін клімату із філософськими аспектами, які є основою для формування та впровадження ефективної кліматоохоронної політики.

Виклад основного матеріалу. Людина, її ставлення до природи, її діяльність, її внутрішній світ тощо мають важливе значення під час дослідження філософії зміни клімату. Внутрішній світ, відношення людини до своєї діяльності та її наслідків мусить бути змінено, а такі зміни є неможливими без духовної переорієнтації людини. Необхідним є перехід від переважно споживацької психології в житті суспільства та, відповідно, орієнтованої економіки до такого споживання і використання природних ресурсів та господарювання, які є орієнтованими на зменшення негативного навантаження людини на довкілля. Людина повинна розуміти, що всесвіт та буття не обмежується однією особистістю, родиною чи державою, оскільки наслідки безвідповідальності людини за свою діяльність є неминучими та руйнівними для існування життя на планеті та можуть бути навіть катастрофічними в глобальному масштабі.